

Zwiedzanie własnej głowy – o sprawach trudnych i najtrudniejszych

Zestaw ćwiczeń do lekcji z wykorzystaniem książek:

Pozłacana rybka Barbary Kosmowskiej,

Jablko Apolejki Beaty Wróblewskiej,

Gdzie jest Jennifer? Anne Cassidy

Cele:

- kształtowanie umiejętności samodzielnego myślenia młodych ludzi
- uwrażliwianie młodych czytelników na najróżniejsze problemy otaczającej rzeczywistości
- krzewienie idei czytelnictwa

Materiały:

- komplety książek (po komplecie dla każdej grupy): *Pozłacana rybka* Barbary Kosmowskiej, *Jablko Apolejki* Beaty Wróblewskiej, *Gdzie jest Jennifer?* Anne Cassidy
- komplety ćwiczeń (po komplecie dla każdej grupy)
- przybory do pisania i rysowania (długopisy, flamastry, grube pisaki, kredki, ołówki)
- arkusze papieru do robienia indywidualnych notatek
- arkusze papieru (duży format) do rysowania kaligramów i map umysłu
- naklejki do zaznaczania fragmentów tekstu w książkach (o ile to możliwe – w kolorze żółtym, zielonym i błękitnym)

Przebieg zajęć:

Zajęcia powinny się toczyć w niewielkich grupach, by młodzież mogła się wymieniać pomysłami co do prawdopodobnych rozwiązań przedstawionej w ćwiczeniu sytuacji, zaproponować kilka problemów i wybrać najlepsze ich sformułowanie. Każde ćwiczenie zaczyna się od **pracy wspólnej**, układającej się naprzemiennie: praca myślowa – obserwacja wskazanego fragmentu tekstu – praca myślowa. Celem ćwiczeń jest jednak sformułowanie przez każdego uczestnika własnego pytania, które mówi o tym, co w dostrzeżonych wspólnie problemach jest najciekawsze. **Własne pytanie ma być wytworem indywidualnego umysłu.** Takie pytanie ma pomóc uczestnikom zajęć w bardziej precyzyjnym uchwyceniu tego, nad czym warto się zastanawiać (tytuł zajęć „Zwiedzanie własnej głowy” sugeruje, że chodzi tu nie o rozwiązywanie problemów i dochodzenie do konkretnych wniosków, lecz z jednej strony o obserwację własnego myślenia, z drugiej – zauważanie tego, co dla „zwiedzającego własną głowę” najciekawsze, najbardziej intrygujące).

Punktem wyjścia każdego z zaproponowanych poniżej ćwiczeń jest opisana sytuacja zaczerpnięta z jednej z trzech powieści adresowanych do nastolatków. Ma to zaciekać odbiorców tekstem i zachęcić do wspólnego rozwiązywania zagadki (niektóre z nich są łatwe, inne trudniejsze). Sam proces domyslenia się ma być pretekstem do interesującej rozmowy. Obserwacja tekstu to przeczytanie rozwiązania zagadki, a potem nieco dłuższego fragmentu, w którym kryje się jakiś istotny problem (problemy). W dalszej części ćwiczenia następuje oderwanie od tekstu i praca myślowa (najpierw wspólna, potem indywidualna).

Ćwiczenie nr 6 jest ćwiczeniem dodatkowym i może być wykonywane wyłącznie indywidualnie. Nad częścią zadań (specjalnie oznaczonych) młodzież również pracuje indywidualnie.

Każda grupa powinna pracować we własnym tempie, ponieważ ćwiczenie się w myśleniu wymaga czasu i skupienia uwagi. **Nie chodzi o to, by na jednych zajęciach wykorzystać wszystkie ćwiczenia, lecz o to, by je wykonać możliwie dokładnie.**

Zajęcia w grupach można zakończyć wypisaniem na planszy wszystkich sformułowanych w grupach problemów, a następnie poprosić, by uczestnicy na indywidualnych kartkach rysowali „mapy umysłu”, pokazujące graficznie, ile miejsca zajmują w ich głowach poszczególne problemy. Innym sposobem zakończenia zajęć może być rysowanie kaligramów*. Chętni mogą zaprojektować napis, którego wygląd oddaje za pomocą środków plastycznych (kolor, wielkość i kształt liter, elementy obudowujące litery) główną ideę (istotę) problemu; pokazuje myślenie danej osoby o problemie. Każdy twórca kaligramu powinien mieć możliwość zinterpretowania swego pomysłu.

Zarówno mapy umysłów, jak i kaligramy powinny przez jakiś czas pozostać w widocznym miejscu, stanowiąc ilustrację do warsztatów w bibliotece i inspirując do dalszej (już całkowicie samodzielnej) pracy myślowej.

* Najbardziej znany kaligram to napis „SOLIDARNOŚĆ”, w którym litery wspierają się o siebie; wyrasta z nich sztandar w barwach narodowych, co pokazuje ideę solidarności narodowej.

Karty pracy (z kluczem dla prowadzącego)

I. Ćwiczenia na podstawie książki *Pozłacana rybka* Barbary Kosmowskiej

Ćwiczenie 1

Rodzice bohaterki – Alicji, wówczas ośmioletniej dziewczynki, mówili:

„tak będzie lepiej dla Alicji i dla nich. Że czasami trzeba. Że przyjaźń jest ważniejsza od miłości, bo miłość może się skończyć, a przyjaźń trwa. I że oni właśnie próbują tę swoją przyjaźń ratować...”.

1. Spróbuj się domyślić, **na jakie pytanie Alicji rodzice udzielali jej takiej właśnie odpowiedzi.**
2. Zapisz to pytanie (można w paru wersjach).
3. Sprawdź (poproś prowadzącą o wskazanie fragmentu: s. 18. – pytanie rozpoczynające ostatni akapit).
4. Przeczytaj wskazany fragment (od ostatniego akapitu na s. 18 do końca s. 19).
5. Możliwie zwięźle sformułuj **problem** (problemy), który odnajdujesz w tym fragmencie.
6. **ZADANIE INDYWIDUALNE:** sformułuj **co najmniej jedno pytanie** (a najlepiej dwa, trzy lub cztery), na które nie ma odpowiedzi w tekście; takie, które wydaje Ci się ważne, ciekawe; nad którym, według Ciebie, warto się zastanowić. Ma to być **Twoje własne pytanie** powiązane ze sformułowanym problemem.

Przykłady problemów:

- Prawda (jej istota; czym jest prawda)
- Relacja: prawda – fałsz

Przykłady pytań:

- Dlaczego dziecko ma poczucie fałszu, gdy rozstający się rodzice zapewniają, że rozchodzą się dla jego dobra?
- Czy rzeczywiście można brać ślub „z nienawiści”?

Ćwiczenie 2

Alicja i jej przyjaciółka Sara (pochodzi z niezbyt zamożnej rodziny i w czasie wakacji zarabia, sprzedając na bazarze warzywa) rozmawiają o „głupiej Dorci”, nie lubianej koleżance z klasy:

„(...) czy to prawda, że głupia Dorcia kupowała u ciebie bób?

– Wyobraź sobie: całe dwa kilo! Ale zastrzegła. Że ona bobu nie tknie. I wiesz, że to prawda?! (...) Słuchaj. Ja nie widziałam jeszcze nikogo tak chudego!

– Przecież Dorcia nie mogła bardziej schudnąć. Bo niby z czego? (...)

– Też tak myślałam, ale gdy ją zobaczyłam, zrozumiałam, że znalazła jakieś niewidzialne pokłady tłuszczu. Musiała skądś je wytrzasnąć, skoro teraz jej prawie nie ma!”

1. Spróbuj się domyślić, **jaki problem ma „głupia Dorcia”**.
2. Sprawdź (poproś prowadzącą o wskazanie fragmentu: ostatni akapit na s. 78).
3. Przeczytaj cały zaznaczony fragment (od ostatniego akapitu na s. 78 do końca s. 79).
4. Możliwie zwięźle sformułuj **problem** (problemy), który odnajdujesz w tym fragmencie.
5. ZADANIE INDYWIDUALNE: sformułuj **co najmniej jedno pytanie** (a najlepiej dwa, trzy lub cztery), na które nie ma odpowiedzi w tekście; takie, które wydaje Ci się ważne, ciekawe; nad którym, według Ciebie, warto się zastanowić. Ma to być **Twoje własne pytanie** powiązane ze sformułowanym problemem.
6. Czy spotkałaś się kiedyś z problemem „głupiej Dorci”? Czy pamiętasz, co wtedy czułaś, jak wtedy zareagowałaś? Jeśli chcesz, opowiedz o tym.

Przykłady problemów:

- Postawa wobec cierpienia
- Przyczyny cierpienia
- Skąd się bierze cierpienie (zło)?

Przykłady pytań:

- Czy cierpi się „za karę”? (czy cierpienie jest „zasłużone”?)
- Czy zdobyłabym się na bezinteresowną pomoc wobec niemiłej mi osoby?
- Czy należy spieszyć z pomocą każdemu bez wyjątku?

Ćwiczenie 3

Mama Alicji nie jest zachwycona tym, że do córki ma przyjechać jej chłopak – Robert. Unika rozmów z dziewczyną. Zajmuje się wyłącznie swoją pracą (pisze książkę o Astrid Lindgren). Alicja chce pomóc Robertowi, który przyjeżdża z rodzinnej wsi, aby kupić skrzypce. Pracował w czasie wakacji, aby móc to uczynić. Alicja nie rozumie postawy matki i ma do niej żal. W końcu zdesperowana dziewczyna znajduje wyjście z sytuacji i mówi matce, że poprosi o przenocowanie Roberta swego ojca i jego drugą żonę – Klaudię. Rano znajduje list od matki.

1. Spróbuj odgadnąć, **o czym matka napisała do córki**.

2. Sprawdź (poproś prowadzącą o wskazanie fragmentu: s. 97–98 – cały tekst napisany kursywą).
3. Przeczytaj cały zaznaczony fragment (jw. i dalej do słów: „zabrała się do robienia kanapek”).
4. Możliwie zwięźle sformułuj **problem** (problemy), który odnajdujesz w tym fragmencie.
5. ZADANIE INDYWIDUALNE: sformułuj **co najmniej jedno pytanie** (a najlepiej dwa, trzy lub cztery), na które nie ma odpowiedzi w tekście; takie, które wydaje Ci się ważne, ciekawe; nad którym, według Ciebie, warto się zastanowić. Ma to być **Twoje własne pytanie** powiązane ze sformułowanym problemem.
6. Jak oceniasz postawę matki? Porozmawiaj o tym przez chwilę.

Przykłady problemów:

- Waga (znaczenie) szczerości
- Umiejętność dostrzegania własnych błędów

Przykłady pytań:

- Czy jestem w stanie wznieść się ponad osobiste urazy?
- Dlaczego nie jest łatwo przyznać się do błędów?

Ćwiczenie 4

Alicja toczy w szpitalu rozmowę ze swoim ciężko chorym, pięcioletnim braciszkiem – Fryderykiem. W pewnym momencie chłopczyk nieruchomieje, „trenując” bycie umarłym... Alicja gani go, ale nie wytrzymuje całej sytuacji, odchodzi i zaczyna płakać. Podchodzi do niej młoda wolontariuszka. Rozmawiają. Wolontariuszka, która też patrzyła na chorobę i śmierć własnego brata i, podobnie jak Alicja, gniewała się, gdy próbował rozmawiać z nią o śmierci, udziela teraz pewnej rady.

1. Spróbuj odgadnąć, **jaka to mogła być rada**.
2. Sprawdź (poproś prowadzącą o wskazanie fragmentu: s. 105 – trzecia wypowiedź od słów: „Nauczysz się, Zuza...”).
3. Przeczytaj cały zaznaczony fragment (od s. 101 – rozdz. 20. do końca s. 105).
4. Możliwie zwięźle sformułuj **problem** (problemy), który odnajdujesz w tym fragmencie.
5. ZADANIE INDYWIDUALNE: sformułuj **co najmniej jedno pytanie** (a najlepiej dwa, trzy lub cztery), na które nie ma odpowiedzi w tekście; takie, które wydaje Ci się ważne, ciekawe; nad którym, według Ciebie, warto się zastanowić. Ma to być **Twoje własne pytanie** powiązane ze sformułowanym problemem.

Przykłady problemów:

- Postawa wobec śmierci
- Śmierć jako tabu

Przykłady pytań:

- Czy rzeczywiście człowiek boi się samotności, a nie śmierci?
- Czy rzeczywiście nie można bać się tego, co nieznane?
- Czy sprostałabym sytuacji towarzyszenia osobie umierającej?

Ćwiczenie 5

Mieszkający na stałe na wsi chłopak Alicji – Robert – jest utalentowanym muzykiem. Przyjechał do miasta, by kupić sobie skrzypce. Po wyjściu ze sklepu muzycznego Alicja i Robert (dumny posiadacz wymarzonych skrzypiec) wstępują do domu Borysa (kolegi Alicji z klasy), gdzie wraz z grupą koleżanek i kolegów bawi się Sara, przyjaciółka Alicji. Okazuje się, że trwa tam ostra impreza.

1. Spróbuj odgadnąć, jak zakończy się konfrontacja wrażliwego muzyka (ze wsi) i zakochanej w nim dziewczyny ze „złotą młodzieżą” z miasta.
2. Sprawdź (poproś prowadzącą o wskazanie fragmentu: s. 112 – drugi akapit, od słów: „Robert upewnił się...”).
3. Przeczytaj cały zaznaczony fragment (s. 110 – trzeci akapit, od słów: „Odpuść, młoda...” do s. 112, do końca rozdziału).
4. Możliwie zwięźle sformułuj **problem** (problemy), który odnajdujesz w tym fragmencie.
5. ZADANIE INDYWIDUALNE: sformułuj **co najmniej jedno pytanie** (a najlepiej dwa, trzy lub cztery), na które nie ma odpowiedzi w tekście; takie, które wydaje Ci się ważne, ciekawe; nad którym, według Ciebie, warto się zastanowić. Ma to być **Twoje własne pytanie** powiązane ze sformułowanym problemem.

Przykłady problemów:

- Zdecydowany sprzeciw wobec zła
- Bezkompromisowość
- Pewność swoich racji

Przykłady pytań:

- Kiedy czuję się obrażona?
- W jakich sytuacjach można być całkowicie pewnym swoich racji?
- Czy istnieją sytuacje, w których jest się całkowicie pewnym swoich racji?

Ćwiczenie 6, indywidualne

Alicja rozmyśla o swojej „szufladce z nieszczęściami”. Są w niej:

- oczekiwanie na nieuniknioną śmierć ukochanej osoby,
- uczestnictwo w cierpieniu bliskich,
- trudna przyjaźń,
- obserwowanie dramatu osoby, której udzieliło się wsparcia w walce z samą sobą.

1. Pomyśl, czy i Ty masz swoją „szufladkę z nieszczęściami”. Jeżeli tak, zastanów się, czyja szufladka byłaby cięższa – Twoja czy Alicji?...
2. Czy masz też swoją „szufladkę ze szczęściami”? Czy masz wiele szczęść, czy tylko jedno?...

II. Ćwiczenia na podstawie książki *Jabłko Apolejki* Beaty Wróblewskiej

Ćwiczenie 1

Kasię odwiedza Konrad, najprzystojniejszy chłopak w całym roczniku. Kasia wie, że podoba się Konradowi, i świadomość ta sprawia jej pewną przyjemność, choć kolega nie budzi w niej specjalnie gorących uczuć. Jest okres przedświąteczny. W czasie wizyty na drodze Konrada pojawia się Jasiek – autystyczny brat Kasi, który zachowuje się w charakterystyczny sposób. Kasia przedstawia koledze brata. Chłopak reaguje nieskrywaną konsternacją i czym prędzej rejteruje.

1. Spróbuj odgadnąć, jak na tę sytuację reaguje Kasia.
2. Sprawdź (poproś prowadzącą o wskazanie fragmentu: s. 64 – drugi akapit, od słów: „Kasi jest przykro...” do końca rozdziału).
3. Przeczytaj cały zaznaczony fragment (s. 62, trzeci akapit, od słów: „Wreszcie rozlega się dzwonek.” do s. 64 – do końca rozdziału).
4. Możliwie zwięźle sformułuj **problem** (problemy), który odnajdujesz w tym fragmencie.
5. ZADANIE INDYWIDUALNE: sformułuj **co najmniej** jedno **pytanie** (a najlepiej dwa, trzy lub cztery), na które nie ma odpowiedzi w tekście; takie, które wydaje Ci się ważne, ciekawe; nad którym, według Ciebie, warto się zastanowić. Ma to być **Twoje własne pytanie** powiązane ze sformułowanym problemem.

Przykłady problemów:

- Tolerancja
- Stosunek do niepełnosprawnych
- Nieumiejętność zareagowania na nieznaną sytuację

Przykłady pytań:

- Czy coś tłumaczy lęk przed odmiennością?
- Jak się zachować w nieznanej sytuacji?
- Czy można nauczyć się prawidłowych reakcji na trudne sytuacje?

Ćwiczenie 2

W klasie maturalnej trwa lekcja historii, prowadzona przez bardzo zaangażowanego, będącego już w podeszłym wieku profesora. Jeden z uczniów robi kawał, który przeszkadza w zajęciach, ale jest zabawny. Uczniowie śmieją się, tylko jeden z nich – już na przerwie – wyraża swoją dezaprobatę. Także ciesząc się autorytetem i sympatią nauczyciel polskiego uprzedza, że wkrótce będzie rozmawiać o powieści historycznej. Potem odnosi się do incydentu na lekcji historii. Nie jest zadowolony z tego, co się wydarzyło.

1. Spróbuj odtworzyć argumenty, jakich użył, by pokazać młodzieży niestosowność jej zachowania.
2. Sprawdź (poproś prowadzącą o wskazanie fragmentu: s. 24: cała wypowiedź od słów: „Chciałbym z wami porozmawiać o powieści historycznej...”).
3. Przeczytaj cały zaznaczony fragment (s. 21: od ostatniego akapitu do s. 24, do gwiazdek).
4. Możliwie zwięźle sformułuj **problem** (problemy), który odnajdujesz w tym fragmencie.
5. ZADANIE INDYWIDUALNE: sformułuj **co najmniej** jedno **pytanie** (a najlepiej dwa, trzy lub cztery), na które nie ma odpowiedzi w tekście; takie, które wydaje Ci się ważne, ciekawe; nad którym, według Ciebie, warto się zastanowić. Ma to być **Twoje własne pytanie** powiązane ze sformułowanym problemem.

Przykłady problemów:

- Czas; utrata czasu
- Szkolna nuda
- Ranienie uczuć
- Potrzeba śmiechu

Przykłady pytań:

- Czy zwalczanie szkolnej nudy zawsze oznacza zły stosunek do nauki?
- Jak nauczyciel powinien reagować na uczniowskie dowcipy?

Ćwiczenie 3

Mała Ola nie chce urządzić przyjęcia urodzinowego. Mama jest tym zaniepokojona. Jej siostra, maturzystka Kasia, postanawia „wybadać”, o co chodzi w trakcie wspólnej wyprawy na targ i do cukierni. Okazuje się, że Ola boi się, że jej goście wyśmieją Jaśka – brata chorego na autyzm. Kasia pociesza Olę i udziela jej pewnej rady.

1. Spróbuj odgadnąć, jakiej rady udziela Kasia młodszej siostrzyczce.
2. Sprawdź (poproś prowadzącą o wskazanie fragmentu: s. 47: przedostatnia wypowiedź przed gwiazdkami).
3. Przeczytaj cały zaznaczony fragment (s. 45: ostatni akapit, od słów: „Targ jest czymś zupełnie nowym... do s. 47, do gwiazdek).
4. Możliwie zwięźle sformułuj **problem** (problemy), który odnajdujesz w tym fragmencie.
5. ZADANIE INDYWIDUALNE: sformułuj **co najmniej** jedno **pytanie** (a najlepiej dwa, trzy lub cztery), na które nie ma odpowiedzi w tekście; takie, które wydaje Ci się ważne, ciekawe; nad którym, według Ciebie, warto się zastanowić. Ma to być **Twoje własne pytanie** powiązane ze sformułowanym problemem.

Przykłady problemów:

- Odwaga zmierzenia się z trudnym problemem
- Prawda jako wartość

Przykłady pytań:

- Czy w praktyce da się ignorować głupców?
- Jakich cech wymaga zmierzenie się z prawdą?
- Czy nie istnieją sytuacje, kiedy lepiej ukryć prawdę?

Ćwiczenie 4

Mama Kasi, Oli i Jasia czuje się bezradna. Okazało się, że Jaś – jej autystyczny syn – nie został przyjęty do ośrodka dla dzieci autystycznych ze względu na protest innych rodziców. Uznali oni, że stan Jasia jest tak zły, że spowoduje dezorganizację zajęć, w związku z czym nie skorzystają z nich ich własne dzieci. Świadkiem smutku mamy jest Michał, kolega Kasi, student pedagogiki specjalnej. Znajduje wyjście z sytuacji, ale przedtem rozmawia o przyczynach odrzucenia Jaśka i odnosi się do postawy rodziców.

1. Spróbuj domyślić się, jakie przyczyny odrzucenia Jaśka podaje Michał.
2. Spróbuj domyślić się, jak ocenia postawę rodziców.

3. Sprawdź (poproś prowadzącą o wskazanie fragmentu: s. 99: cała druga wypowiedź od słów: „Można szukać...”).
4. Przeczytaj cały zaznaczony fragment (s. 96: ostatni akapit, od słów: „Schodzą na dół...” do s. 99, do końca rozdziału).
5. Możliwie zwięźle sformułuj **problem** (problemy), który odnajdujesz w tym fragmencie.
6. ZADANIE INDYWIDUALNE: sformułuj **co najmniej jedno pytanie** (a najlepiej dwa, trzy lub cztery), na które nie ma odpowiedzi w tekście; takie, które wydaje Ci się ważne, ciekawe; nad którym, według Ciebie, warto się zastanowić. Ma to być **Twoje własne pytanie** powiązane ze sformułowanym problemem.

Przykłady problemów:

- Przyczyny nietolerancji
- Dobro własne a dobro innego człowieka

Przykłady pytań:

- Czy byłabym w stanie zaakceptować odmienność?
- Dlaczego tak trudno zrozumieć sytuację innego człowieka?
- Dlaczego egoizm jest tak często spotykaną postawą?
- Czy jest coś pomiędzy egoizmem a altruizmem?

Ćwiczenie 5

Na lekcję języka polskiego w maturalnej klasie liceum zaproszono poetkę. Najpierw ciekawie i kompetentnie analizowała ona warsztat poetycki Grochowiaka, ale potem zaczęła opowieść o własnym natchnieniu. Dla młodzieży było to niewypowiedziane zabawne. Kasia, nie chcąc wybuchnąć śmiechem, wymyka się do szatni, gdzie spotyka kolegę z klasy, który wcale nie poszedł na tę lekcję, uznając z góry, że nic mu ona nie da. Rozpoczyna się rozmowa o atmosferze szkolnej. Kasia, bez specjalnego przekonania, próbuje bronić szkoły, ale kolega (inteligentny i o wyraźnie sprecyzowanych zainteresowaniach) jest nieprzejednany w swym krytycyzmie.

1. Spróbuj odtworzyć kilka argumentów maturzysty, który jest zwolennikiem tezy, że atmosfera szkoły źle wpływa na wszystkich.
2. Sprawdź (poproś prowadzącą o wskazanie fragmentu: s. 72: przedostatnia wypowiedź od słów: „No tak, ale nie o to chodzi...”).
3. Przeczytaj cały zaznaczony fragment (s. 70, w środkowej części strony, od słów: „Poetka opowiada...” do s. 74, do gwiazdek).
4. Możliwie zwięźle sformułuj **problem** (problemy), który odnajdujesz w tym fragmencie.
5. ZADANIE INDYWIDUALNE: sformułuj **co najmniej jedno pytanie** (a najlepiej dwa, trzy lub cztery), na które nie ma odpowiedzi w tekście; takie, które wydaje Ci się ważne, ciekawe; nad którym, według Ciebie, warto się zastanowić. Ma to być **woje własne pytanie** powiązane ze sformułowanym problemem.

Przykłady problemów:

- Szkoła a hipokryzja
- Działanie systemu szkolnego
- Szkolna nuda

Przykłady pytań:

- Dlaczego tak trudno o zaufanie i szczerść w szkole?
- Skąd się bierze ostre ocenianie uczniów przez nauczycieli i na odwrót?

III. Ćwiczenia na podstawie książki *Gdzie jest Jennifer?* Anne Cassidy

Ćwiczenie 1

Alicja ma nowe imię i nazwisko. Nazywa się teraz Alicja Tully, a nie Jennifer Jones. Opuściła ośrodek wychowawczy dla nieletnich (de facto więzienie), gdzie – z wyroku sądu – przebywała po dokonaniu zabójstwa na koleżance, niespełna jedenastoletniej rówieśniczce. Jej opiekunka Rossie pomaga jej przystosować się do życia w społeczeństwie. Jednak media, które opisały całą sprawę jako wydarzenie sensacyjne i prześcigały się w epatowaniu potwornością zdarzenia, wciąż czyhają na sensację. Do miejscowości, w której umieszczono Alicję (pracuje tu jako kelnerka, ma chłopaka, planuje studia), przybywa detektyw z zadaniem wytropienia morderczyni. Alicja zna rygory ukrywania prawdziwych danych, jednak decyduje się na dokonanie wylomu w przemysłowym systemie zabezpieczeń – wysyła kartkę z życzeniami urodzinowymi do matki.

1. Spróbuj odgadnąć, jakiego uczucia doznała Alicja, gdy zdecydowała się wysłać kartkę do matki.
2. Sprawdź (poproś prowadzącą o wskazanie fragmentu: s. 29 – ostatni akapit).
3. Przeczytaj cały zaznaczony fragment (s. 29 od samej góry do s. 30 – do końca rozdziału).
4. Możliwie zwięźle sformułuj **problem** (problemy), który odnajdujesz w tym fragmencie.
5. ZADANIE INDYWIDUALNE: sformułuj **co najmniej jedno pytanie** (a najlepiej dwa, trzy lub cztery), na które nie ma odpowiedzi w tekście; takie, które wydaje Ci się ważne, ciekawe; nad którym, według Ciebie, warto się zastanowić. Ma to być **Twoje własne pytanie** powiązane ze sformułowanym problemem.

Przykłady problemów:

- Prawda jako wartość
- Tęsknota za prawdą
- Przyczyny podejmowania ryzyka

Przykłady pytań:

- Czy warto podejmować ryzyko?
- W imię czego warto ryzykować?
- Czy miłość (tęsknota za miłością) może być siłą niszcząca?

Ćwiczenie 2

Siedemnastoletnia Alicja (mając niespełna jedenaście lat, zabiła swoją koleżankę; dotychczas przebywała w ośrodku dla nieletnich, pod opieką psychologów i wychowawców; teraz pod opieką Rossie wraca do życia w społeczeństwie) przypomina sobie, jak jej piękna matka – modelka wychodziła do pracy, zostawiając ją samą na długie godziny. Potem idzie do swej opiekunki Rossie, która kręci się po kuchni i coś gotuje, i przytula się do niej.

1. Spróbuj odgadnąć, jak siedemnastoletnia teraz Alicja odpowiedziałaby na pytania, które zadawali jej kiedyś psycholodzy: „Czy matka krzywdziła cię w jakiś sposób?”.
2. Sprawdź (poproś prowadzącą o wskazanie fragmentu: s. 69 – ostatni akapit).
3. Przeczytaj cały zaznaczony fragment (s. 66 drugi akapit od dołu, od słów: „Ogarnął ją smutek...” do s. 69 – do końca rozdziału).
4. Możliwie zwięźle sformułuj **problem** (problemy), który odnajdujesz w tym fragmencie.
5. ZADANIE INDYWIDUALNE: sformułuj **co najmniej jedno pytanie** (a najlepiej dwa, trzy lub cztery), na które nie ma odpowiedzi w tekście; takie, które wydaje Ci się ważne, ciekawe; nad którym, według Ciebie, warto się zastanowić. Ma to być **woje własne pytanie** powiązane ze sformułowanym problemem.

Przykłady problemów:

- Istota samotności
- Trwałość krzywdy
- Pamięć zła

Przykłady pytań:

- Czy żal do rodziców rzutuje na całe życie człowieka?
- Czy samotność zawsze jest zła?
- Czy można zapomnieć o złych momentach w życiu?

Ćwiczenie 3

Alicja otrzymuje wiadomość, że jej opiekunki wymyśliły podstęp, którego celem jest zmylenie mediów, ciągle zainteresowanych jej osobą jako „Jennifer – morderczynią” (jako niespełna jedenastoletnia dziewczynka zabiła swoją koleżankę; przez kilka lat była w ośrodku dla nieletnich, pod opieką psychologów i wychowawców; teraz, pod kuratelą Rossie wraca do życia w społeczeństwie; pracuje, ma chłopaka, planuje studia). W wyniku tego podstępu w prasie mają opublikować fałszywą informację o jej miejscu pobytu. Alicja będzie mogła odtąd żyć spokojnie, nierozpoznana i nie niepokojona przez nikogo.

1. Spróbuj odgadnąć, jak tę wiadomość przyjęła Alicja.
2. Sprawdź (poproś prowadzącą o wskazanie fragmentu: s. 73 – w środkowej części strony, od słów: „Opublikują?...”).
3. Przeczytaj cały zaznaczony fragment (s. 72 od pierwszego akapitu – do ostatniego wersu na s. 74, do słów: „Jill zapewniła, że to koniec gehenny”).
4. Możliwie zwięźle sformułuj **problem** (problemy), który odnajdujesz w tym fragmencie.
5. ZADANIE INDYWIDUALNE: sformułuj **co najmniej jedno pytanie** (a najlepiej dwa, trzy lub cztery), na które nie ma odpowiedzi w tekście; takie, które wydaje Ci się ważne, ciekawe; nad którym, według Ciebie, warto się zastanowić. Ma to być **Twoje własne pytanie** powiązane ze sformułowanym problemem.

Przykłady problemów:

- Rola mediów we współczesnym świecie

- Niemożność oderwania się od przeszłości
- Opinia publiczna wyrażana w mediach a sprawiedliwość

Przykłady pytań:

- Czy spokojna teraźniejszość pozwala zapomnieć o przeszłości?
- Czy raz wyrządzone zło może być wymazane z życia człowieka?

Ćwiczenie 4

Alicja jako niespełna jedenastoletnia dziewczynka o imieniu Jennifer zabiła swoją koleżankę; przez kilka lat była w ośrodku dla nieletnich, pod opieką psychologów i wychowawców; teraz, pod kuratelą Rossie, wraca do życia w społeczeństwie; pracuje, ma chłopaka, planuje studia. Ich sąsiadka Sara, która podawała się za nauczycielkę, odwiedzała Alicję i Rossie w ich mieszkaniu, okazuje się dziennikarką. Informuje Alicję i Rossie, że zamierza napisać obszerny artykuł, a potem książkę o sprawie Alicji – Jennifer. Chce umieścić tam poważną (pozbawiona plotkarstwa i sensacji) analizę całego problemu. Twierdzi, że jej „przebranie” służyło temu, by obserwować nowe życie dziewczyny. Proponuje Alicji współpracę w tworzeniu materiału. Alicja jest przerażona. Czuje się zdradzona. Rossie chce chronić Alicję przed rozgłosem i domaga się od „sąsiadki” czasu, by znaleźć najlepsze wyjście dla swojej podopiecznej.

1. Spróbuj odgadnąć, jakich argumentów używa dziennikarka, aby przekonać Alicję do współpracy.
2. Sprawdź (poproś prowadzącą o wskazanie fragmentu: s. 103 – środkowy akapit, od słów: „Zdecydowaliśmy się w redakcji...”).
3. Przeczytaj cały zaznaczony fragment (s. 102, od środkowej części strony, od słów: „Co takiego?” do s. 104, do słów: „Otóż to! O tym właśnie chcę napisać”).
4. Możliwie zwięźle sformułuj **problem** (problemy), który odnajdujesz w tym fragmencie.
5. ZADANIE INDYWIDUALNE: sformułuj **co najmniej jedno pytanie** (a najlepiej dwa, trzy lub cztery), na które nie ma odpowiedzi w tekście; takie, które wydaje Ci się ważne, ciekawe; nad którym, według Ciebie, warto się zastanowić. Ma to być **Twoje własne pytanie** powiązane ze sformułowanym problemem.
6. Jak oceniasz postawę Sary?

Przykłady problemów:

- Prawda jako wartość
- Czy cel uświęca środki?

Przykłady pytań:

- Czy walczyć o prawdę, nie skrywamy innych, mniej szlachetnych motywacji?
- Czy pokazanie prawdy zawsze jest dobre?

Ćwiczenie 5

Siedemnastoletnia Alicja (mając niespełna jedenaście lat, zabiła swoją koleżankę; do niedawna przebywała w ośrodku dla nieletnich, pod opieką psychologów i wychowawców; teraz, pod kuratelą Rossie, wraca do życia w społeczeństwie; pracuje, ma chłopaka, planuje studia) została zdemaskowana. W momencie wyjazdu z domu rodziców swojego chłopaka (bardzo w niej zakochanego Frankiego), w którym gościła i gdzie wszyscy bardzo ją polubili

(a Sophie, jedenastoletnia siostra Frankiego, jest nią zauroczona), decyduje się odsłonić mu prawdę o swej przeszłości (już wcześniej nosiła się z tym zamiarem). Wyznaje, że nazywa się Jennifer Jones i jako dziesięciolatka zabiła przyjaciółkę. Zszokowany Frankie przypomina sobie, że zna tę sprawę z gazet.

1. Spróbuj odgadnąć, jak na wyznanie prawdy zareagował Frankie.
2. Sprawdź (poproś prowadzącą o wskazanie fragmentu: s. 237, cały trzeci akapit, od słów: „Sophie nie wiedziała, co się dzieje”).
3. Przeczytaj cały zaznaczony fragment (s. 232, pierwsza wypowiedź: „Nie nazywam się...” do trzeciego akapitu na s. 237).
4. Możliwie zwięźle sformułuj **problem** (problemy), który odnajdujesz w tym fragmencie.
5. ZADANIE INDYWIDUALNE: sformułuj **co najmniej jedno pytanie** (a najlepiej dwa, trzy lub cztery), na które nie ma odpowiedzi w tekście; takie, które wydaje Ci się ważne, ciekawe; nad którym, według Ciebie, warto się zastanowić. Ma to być **Twoje własne pytanie** powiązane ze sformułowanym problemem.
6. Jak oceniasz postawę chłopaka?

Przykłady problemów:

- Niemożność zerwania z przeszłością.
- Wpływ mediów na ocenę rzeczywistości.
- Trudności w ocenie ludzi.

Przykłady pytań:

- Czy od wyrządzonego zła można uciec?
- Co jest ważniejsze: prawda własnych uczuć, czy obraz świata (osób, sytuacji), który przychodzi z zewnątrz?

Pomysł i opis zajęć oraz przygotowanie materiału: Hanna Diduszko